เกษตรกรไทย

วันที่ ๒๖ เดือน ก.พ. พ.ศ. ๕๕ หน้า ๒๐

"ทุ่งเมืองเพีย" บทสรุปความสำเร็จการแก้ปัญหาดินเค็มแบบบูรณาการ

แม้ว่าปัญหาดินเค็มหลายคนอาจมองว่าเป็นปัญหาเล็กๆ แต่ความจริงแล้วมันส่งผลกระทบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมาก เนื่องจากการปลูกข้าวในพื้นที่ดินเค็มที่ขาดการปรับปรุงบำรุงดินอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ จะทำให้ได้ผลผลิตข้าวน้อยไม่คุ้มค่ากับการลงทุน

นางปราณี ลีหบัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 กรมพัฒนาที่ดิน กล่าวว่า ปัจจุบันพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่ โดนเปลี่ยนแปลงไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นมากขึ้น ทั้งการนำพื้นที่ไปปลูกสร้างทำธุรกิจหรือทำระบบอุตสาหกรรมต่างๆ ฉะนั้นพื้นที่ปลูกข้าวจึงลดน้อยลง และเมื่อพื้นที่ทำการเกษตรที่มีจำนวนจำกัดอยู่แล้ว ยังมาประสบปัญหาเกี่ยวกับดินเค็มอีก ยิ่งส่งผลกระทบสร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่จำเป็นต้องใช้พื้นที่ผืนนั้นปลูกข้าวเพื่อเป็นแหล่งรายได้เลี้ยงชีพของเขา

กรมพัฒนาที่ดิน ได้เข้าไปดำเนินการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น พื้นที่ทุ่งเมืองเพีย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาดินเค็มและเกษตรกรส่วนใหญ่ก็ใช้พื้นที่ในการปลูกข้าว ฉะนั้น กรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 จึงได้เข้าไปช่วยเหลือเกษตรกรให้เขาสามารถผลิตข้าวได้ดีขึ้นในพื้นที่ดินเค็ม ซึ่งได้แบ่งพื้นที่ดินเค็มของทุ่งเมืองเพียออกเป็น 4 ระดับ ระดับแรกคือพื้นที่เนินสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพของการแพร่กระจายดินเค็ม ระดับเลยจากเนินลงมาจะเป็นพื้นที่ที่เรียกว่าเชิงเนิน จะแบ่งเป็นดินเค็มปานกลางถึงระดับดินเค็มน้อย และระดับสุดท้ายเป็นพื้นที่ลุ่มซึ่งเป็นพื้นที่ดินเค็มจัด ทั้งนี้ พื้นที่ทั้ง 4 ระดับ จะมีพื้นที่ลุ่มที่เป็นดินเค็มจัดและเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าว จึงนับเป็นพื้นที่ปัญหาที่ต้องเร่งเข้าไปดำเนินการมากที่สุด

วิธีการที่เข้าไปพัฒนาพื้นที่ เริ่มจากถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรว่าถ้าปลูกข้าวในพื้นที่ดินเค็มต้องมีการล้างเกลือ โดยอาศัยน้ำฝนเป็นตัวล้างเกลือ ซึ่งต้องให้น้ำฝนแช่อยู่ในพื้นที่สัก 2-3 วันจนน้ำเป็นสีน้ำตาล แล้วจึงปล่อยน้ำออกไปตามทางลำรางระบายน้ำที่กรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาจัดรูปแปลงนา เกลือและน้ำเกลือจะออกไปตามทางไปรวมกันที่เก็บส่วนกลาง เพื่อไม่ให้เกิดการแพร่กระจายไปแหล่งอื่น ทำอย่างนี้ไปจนถึงฝนตกครั้งที่ 3-4 ก็ไม่ต้องขังน้ำ ทำการไถและปลูกข้าวได้ตามปกติ นอกจากการล้างเกลือแล้ว ยังแนะนำให้เกษตรกรใช้อินทรียวัตถุ เช่น แกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ร่วมกับการปลูกพืชปุ๋ยสด คือโสนอัฟริกันโดยใช้เมล็ดพันธุ์ 5 กิโลกรัมต่อไร่ ไปหว่านปลูกเหมือนพืชปกติ พอครบอายุ 100-120 วัน ก็ไถกลบกลายเป็นปุ๋ย เพิ่มอินทรียวัตถุให้กับดินได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ เนื่องจากการดินมีอินทรียวัตถุจากโสนอัฟริกัน รวมทั้งจากแกลบ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักที่เกษตรกรใช้จะช่วยซับน้ำในดินให้มีความชื้นตลอดเวลา เพราะตราบใดที่ดินมีความชื้นความเค็มก็จะไม่ขึ้นมา เป็นการตัดวงจรท่อเล็กๆ ที่เป็นตัวนำเกลือขึ้นมาบนผิวดิน ทำให้ข้างบนจะไม่มีคราบเกลือ ก็สามารถปลูกข้าวหรือพืชอื่นๆ ได้ตามปกติ ดังนั้น เกษตรกรจำเป็นต้องทำ 2 วิธีร่วมกันทั้งการล้างเกลือและการเพิ่มอินทรียวัตถุ

เมื่อกรมพัฒนาที่ดินได้เข้าไปพัฒนาพื้นที่ดินที่มีปัญหาแล้วก็ต้องให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ฉะนั้นการแก้ปัญหาดินเค็มให้เกษตรกรปลูกข้าวได้อย่างเดียวคงไม่สามารถให้มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวตลอดเวลา เพราะการปลูกข้าวที่ต้องอาศัยน้ำฝนทำให้มีช่องว่างของรายได้ ดังนั้น กรมฯ จึงไปขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ได้แก่ บริษัท SCG ที่มีการพัฒนาเรื่องไม้ยูคาลิปตัสทนเค็ม ให้มาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกบนคันนา เกษตรกรจะได้มีรายได้เสริมจากการตัดไม้ยูคาลิปตัสขาย โดยสามารถขายได้ตั้งแต่อายุประมาณ 1-2 ปี เป็นไม้ค้ำยันได้ราคา 40-50 บาทต่อท่อน หรือถ้ารอให้ครบอายุ 3.5-4 ปี ทางบริษัท SCG ก็มารับซื้อไปเข้าโรงงานกระดาษในราคาประกันที่ทำสัญญากันไว้

ส่วนผลผลิตข้าวที่เกษตรกรผลิตได้ ถ้าเอาไปขายในตลาดทั่วไปก็ได้ราคา 8-10 บาทต่อกิโลกรัม ข้าวเปลือก ดังนั้นต้องเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของเกษตรกร ซึ่ง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ก็เข้ามาช่วยเรื่องการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร การสร้างคุณภาพของผลิตภัณฑ์ข้าว ส่งเสริมการปรับปรุงแพ็คเก็จจิ้ง ทำให้ปัจจุบันผลผลิตข้าวจากทุ่งเมืองเพีย เป็นข้าวกล้องดินเค็มที่มีคุณภาพอยู่ในบรรจุภัณฑ์สุญญากาศสะดวกต่อการขนส่งและสามารถเก็บไว้บริโภคได้นานขึ้น จำหน่ายได้ในราคา 60 บาทต่อ 1 ถุงๆ ละ1 กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่เกษตรกรอยู่ได้และพึงพอใจ

"ทุกวันนี้เกษตรกรมีความภูมิใจและมีความมั่นใจในอาชีพว่าต่อไปนี้สามารถปลูกข้าวได้ในพื้นที่ดินเค็ม เพราะเขาก็มีข้าวไว้กิน และเหลือเพียงพอที่จะนำผลผลิตที่มีคุณภาพไปขายสร้างรายได้ ขณะเดียวกันก็มีรายได้จากการขายไม้ยูคาลิปตัสอีกทางหนึ่ง ซึ่งเขาสามารถอยู่ได้โดยพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเองในกลุ่ม ซึ่งความเข้มแข็งและยั่งยืนของเกษตรกรนี่เอง เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่ดินเค็มแบบบูรณาการที่กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 ตั้งเป้าไว้ อย่างไรก็ตาม ผลจากการดำเนินงานทำให้ได้รับรางวัลบูรณาการภาครัฐดีเด่น ที่เสมือนเป็นการการันตีตอกย้ำความสำเร็จของทุ่งเมืองเพีย ว่าสิ่งที่กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการไปทั้งหมดนั้นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ให้การยอมรับและผลประโยชน์ทั้งหมดตกอยู่ที่เกษตรกรอย่างแท้จริง" นางปราณี กล่าวทิ้งท้าย.